

УДК 821.161.2'06 + 792.01

ЕКОТЕАТР В ПРОЄКЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ Й ТВОРЕННЯ НОВИХ МОДЕЛЕЙ СВІТУ

Миколайчук Олег Вікторович,
учений секретар наукового відділу,
Національний центр театрального мистецтва
ім. Леся Курбаса, вул. Володимирська, 23-В,
Київ, Україна, 01034
Oleh_Kyiv@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-8233-8990

Мета роботи. Розглянути можливість творення в Україні нової репертуарної політики з елементами екотеатру й, з огляду на останні світові події, неминуче звернення вітчизняної драматургії до проблем довкілля.

Методологія дослідження побудована на основі розвідок у царині історичних літературознавчих і світових екологічних процесів, а також мистецтвознавчого й культурологічного аналізу.

Наукова новизна полягає в розгляді сучасної української драми в контексті світових проблем людства в царині довкілля.

Актуальність. Цьогорічна планетарна епідеміологічна ситуація зробила певну паузу в розміреному й одночасно шаленому цивілізаційному поступі людства. З'явився шанс ще раз подумати про правильність і перспективи обраного шляху. Театру і, особливо, сучасній драматургії, завжди були притаманні прогностичні функції, що є наймовірно важливим для розуміння неминучих світових процесів. Екотеатр, або просто театр із розумінням нинішньої екологічної ситуації, неодмінно має заявити про себе найближчим часом. У статті окреслено передумови появи екологічного театру й можливі наслідки під час творення нових моделей світу. У драматургічному аспекті постановка цієї проблеми розглядатиметься за п'єсами автора статті «Греблі Дніпра» й «Діди Хрещатої долини».

Переважає більшість українських театрів мають суто розважальний репертуар: бульварні іноземні комедії, класика вітчизняна, розкручені світові бренди.

Якщо десь і представлена українська сучасна драматургія, то здебільшого на малій сцені та й лише у поодиноких випадках. Чи є вихід із цієї патової ситуації, і що може стати головним рушієм позитивних змін. Напевно, найперше – це час у буквальному його розумінні, який, за висновками науковців, нині стрімко прискорюється в усіх аспектах життя: і якщо за часів античності хода історії розтягувалася на тисячі років, у ранньому середньовіччі – на віки, у модерні часи – на декади, то у постмодерні може дорівнювати дво-трирічним періодам. Цей рік за усіма світовими маркерами вже став особливим, тож, якщо його брати за точку відліку, можемо сподіватися на ґрунтовні зміни вже через декілька років. До того ж, передумови, закладені в драматургічних майстернях, для цього вже є. У протилежному випадку з продовженням ігнорування сучасних процесів – театри все більше перетворюватимуться на музеї минулої епохи.

Ключові слова: сучасна українська драматургія, екотеатр, естетотерапія, планетарні природні процеси, трансформація суспільної свідомості, прогностичні художні засоби, міфотворчість.

*Або люди зроблять так, щоб на землі було менше диму,
або дим зробить так, щоб на землі було менше людей.*

Л.Батток.

Сила моралі тотожна силі трави, що навесні розриває асфальт.

Е.Гемінгвей.

Усі релігійні тексти твердять, що думки мають значення, і це є пік квантової фізики з її принципами спостерігача, втілений у релігійний світогляд. Молитва є одним із найпотужніших виявів наших прагнень. І молитва стає невід'ємною частиною нашого життя найчастіше тоді, коли на піку напруження опиняємося в ситуації, схожій на вибір без вибору, за яким залишається хіба що «*age quod agis*» (лат.: «роби те, що робиш»).

Цього року світ раптово опинився майже в повній самоізоляції, тож думки багатьох, безумовно, зазнали певної трансформації в новому антикризовому розумінні дійсності. Враз мурашник на планеті Земля ніби завмер, натомість зовсім іншими орбітами енергетичної ойкумени понеслись оновлені прагнення, неприховані тривоги, зухвалі задуми та крихкі сподівання на краще... А може, й не було ніяких нових орбіт, оскільки страх здатен зцементувати будь-який вияв волі... Як би там не було, але задуматися було над чим, навіть споглядаючи за світовими хвилями із вікна маленької власної оселі.

Процес перезавантаження світу – частково відбувся й далі відбуватиметься. І найкраще розуміння всіх процесів – неминуче еkleктичне. Хоча є один спільний знаменник, який навряд чи взагалі когось міг оминати. Це – Природа! Про її значення в житті людини замислювався фактично кожний, відкинувши всі бінарні судження й навіть натяки на архаїчність теми. Тепер Природа продемонструвала місце й рух людини під час раптової епідеміологічної ситуації, надаючи можливість призупинитися в погоні за шаленими ритмами цивілізації. А в Києві та найближчих районах і поготів – особливо після чорного неба від квітневих згарищ чорнобильських лісів і сірих пилових буревіїв у травні. Можливо, й тому чимало хто враз зрозумів, що ми – в одному човні, незалежно від того, чи спостерігаєш за довкіллям зі своєї бетонної шпаківні, чи з вікна авто або з тераси розкішного маєтку. Звісно, навіть на самоізоляції можливості у всіх різні – проте картина одна. Людство стрімголов і чимдужче все летить, летить, летить... А зупинитися не може навіть планета Земля, яка щоденно описує навколо Сонця шлях довжиною близько 1 млрд км (30 км за одну секунду). І тому людство летить, думаючи, що попереду прірви немає...

Але цьогоріч ситуація змінилася. Весняна самоізоляція й осіння друга хвиля негмавної пандемії обірвали заспокійливі думки. Виявляється, попереду вже щось маячить... Проте в нашій історії всьому цьому передували драматургічні твори, які неодноразово попереджали про неминучі проблеми довкілля та ймовірні екологічні катастрофи. Для прикладу візьмемо на розгляд п'єсу «Греблі Дніпра» (поезії Анни Багряної), де розповідається про зустріч друзів молодості, які з плином часу зайняли діаметрально різні місця в ієрархічному світі нашого соціуму: один із них став волонтером і захисником довкілля, інший – олігархом і можновладцем. Еколог б'є на сполох щодо небезпеки штучних морів по всій довжині Дніпра; можновладець мимоволі стає його опонентом, оскільки йому особисто вигідні нинішні механізми діючої владної вертикалі.

*«...я – вершина старого і чорного дуба
мене рубали громи та невидимі руки Дажбога
я вистояла
але коли прийшла людина
я впала сама
щоб ніхто не подумав
ніби здатна піддатися
силі безсилюх рук»* (Багряна, 2012, як цитується в Миколайчук, 2012, с.3).

Звертаючись до художніх засобів, хотілося б навести як приклад кінострічку «Аватар» (англ. Avatar), яка у свій час побила всі можливі глядацькі рекорди. Безумовно, нові технології та творчий геній режисера Джеймса Кемерона (англ. James Cameron) гарантували картині шалений успіх. Проте чи не стала головним складником успіху сама ідея розповіді, коли за сюжетом уся природа об'єднується в боротьбі проти цивілізаційних варварів планети. За Кемероном це сталося на планеті Пандора. На планеті Земля дерева й далі помирають, аби не піддатися «силі безсиливих рук». А що далі?

«Мирон. Аскольде, ти хочеш сказати, що людство не має достатньо засобів, аби оздоровити навколишнє середовище?

Аскольд. Повторююся, з погляду сьогоdnішнього дня – ні! Але наука не стоїть на місці, і, цілком ймовірно, вже завтрашній день нам підкаже і рятівний вихід.

Мирон. Я б не покладав таких надій на науку. Про моральність відкриттів у науці за останні два століття можна сперечатися і сперечатися.

Аскольд. Однак вірити, що розвиток науки – це завжди погано, так само наївно, як вважати, що це завжди добре.

Мирон. XXI століття прирікає нас на життя з «небезпечними знаннями». *І тому йому судилося або стати століттям моральності, або взагалі останнім століттям в історії людства»* (Миколайчук, 2012, с. 18).

Саме цій роботі серед вітчизняних творів у часи нового становлення ірраціональних напрямів і немітничної драматургії судилося стати ледь не поодиноким серйозним застереженням щодо ймовірної глобальної екологічної катастрофи.

Природа й людина. Насамперед хотілося б розпочати з великих попередників цього насправді глобального питання. Майже всі вони вважали головним мотивом моральної поведінки голос Природи. Григорій Сковорода писав:

Не піду в город багатий. На полях я буду жить,

Буду віку я збавляти, де потиху час біжить.

О діброво! О зелена! О матуся моя рідна!

У тобі життя веселе, у тобі – тиша погідна! (Сковорода, 1988, с.50).

Починаючи з Григорія Савича всі моральні авторитети України були співцями гімну природі. Скажімо, Євген Маланюк у вірші, присвяченому поетесі Оксані Лятуринській, пише:

Аж пуца зашумить волинська,

І на оксамит й златоглав

В сап'янцях легких Лятуринська
Виходить годувати пав.
Ворожить про весну колишню,
Любов вцілює в слова
І випускає сокіл – пісню
З гаптованого рукава (Маланюк, 2002, як цитується у Ференцевич-Волицька, 2002, с. 168).

В Україні все зав'язувалося на найвищих цінностях свободи духу, що перегукувалося з оспівуванням величі природи, як найвищого вияву ойкумени з її романтичним осяянням. Звісно, ми не були самітними в цих процесах дещо призабутого нині романтизму. Насамперед можемо провести паралелі між американською та українською цивілізаціями, які розвивалися на кордоні чи то з Диким полем, чи з безкрайніми, не менш Дикими, преріями. І за таких екстремальних умов могли вижити лише люди вільні духом і з самобутнім характером. Академік Сергій Кримський зазначав, як Микола Гоголь писав про стародавню Україну: «Це була країна, де відстань вимірювалася не кілометрами, а дистанцією чутності пострілу, де жили люди, з яких ніхто не бажав бути глядачем світової драми, а тільки її актором. Таке розуміння життя як мужності бути та мужності діяти і визначає не тільки минуле, але й перспективи соціуму, що має таке минуле».

Яскравий представник «галантного століття» французький просвітитель Жан-Жак Руссо (фр. Jean-Jacques Rousseau) закликав повернутися до первісного стану єдності людини з природою. У наступному столітті вже в епоху романтизму цікаві процеси відбувались на американському континенті, що було засвідчено у творах письменників Ральфа Емерсона (англ. Ralph Waldo Emerson) й Генрі Торо (англ. Henry David Thoreau) (літератори своєю творчістю виявляють усі тенденції можливого подальшого суспільного розвитку). Так чи була в Америки можливість піти іншим шляхом? В Америці, що наразі є батьківщиною прагматизму та доконаного меркантилізму. Саме письменники Емерсон та Торо створили власне гуманістичне світовідчуття, що «протистояло мертвому у своєму раціоналізмі Просвітництву, похованому під руїнами – як вони висловлювались – «царства розуму» (Покровський, 2002, с. 190). Побіжно зупинимось на короткому огляді творчості кожного з них, що є неймовірно цікавим у контексті розуміння потужних течій романтизму на такій нині далекій від усіх цих напрямів Америці.

Отже, Ральф Емерсон уславився передусім як автор художнього нариса «Природа», що став естетичною програмою новоанглійського романтизму. У природі Емерсон прагнув побачити риси споріднення, духовності, близькості, співзвучності. Художник у безмовному захопленні крок за кроком входить у гармонійний лад макрокосмосу, котрий воскресає в душі щемно-чутливе сприйняття краси буття: «Найбільша ж насолода, що її нам дають поля й ліси – це нав'язана ними думка про таємну спорідненість між людиною і рослинним світом», знаходимо в емерсонівській «Природі». І далі: «Будь-яка рослина або тварина має масу своїх достоїнств, і не може вважатися «шкідливою» або «марною». Що таке бур'ян? Рослина, гідності якої поки ще не відкриті. Взагалі всі рослини, дерева – суть «незакінчені люди» (Емерсон, 1986, с. 23-66).

Дещо інший – Генрі Торо. Загорівшись від тривожних і високих думок Емерсона, він прийняв їх як керівництво до дії. Завдяки цьому світова культура збагатилась шедевром філософської прози, а саме – романом Генрі Торо «Волден або життя в лісі». Твір глибоко оптимістичний, і це робить «Волдена» особливо привабливим і близьким до сучасного читача. «...Я не маю наміру створювати Оду до Нудьги, навпаки – я буду кричати, як ранковий півень, хоча б для того, щоби розбудити сусідів», – писав Торо. «У житті міст настав би застій, якби їх не оточували несходжені ліси й луки. Дика природа потрібна нам як джерело бадьорості... Природою неможливо перенасититися. Нам потрібні її невичерпні сили титанічної могутності... Нам треба бачити сили, які переважають наші власні, і життя, що квітне там, куди не ступає наша нога» (Торо, 1986, с. 355).

Із того часу минуло майже 200 років. І хоча хтось може не погоджуватися з Торо у його надмірній естетизації природного ландшафту, однак не можна не визнати проникливості багатьох ідей письменника і філософа, який провістив майбутнє становлення екологічної науки, передусім у її моральному значенні. А нам варто ще раз замислитися над тим, що життя квітне там, куди не ступає нога людини. А чи багато таких місць залишилося на нашій планеті?..

І чи варто сподіватись, що цей карантинний рік стане початком нашого повернення до Природи й знову виведе нас до епохи життєдайного романтизму. Й одночасно надіятись, що театр стане локомотивом цих нових і вічно старих прагнень. Адже ще Лесь Курбас заповідав, що «театр сьогодні має бути таким, яким суспільство повинно бути завтра».

А яким суспільство має бути завтра? «До 2027 року в усіх розвинутих країнах світу запанує Четверта індустріальна революція, особливістю якої

є стирання між фізичною, цифровою та біологічною сферами. У цей час за оцінками дослідницьких інститутів зникне 800 млн робочих місць, які будуть замінені роботами чи певними алгоритмами. Щоб досягти успіху пересічній людині треба буде розвивати риси, недоступні роботам і бути розумнішим за машини», – писали в газеті «Експрес» після Всесвітнього економічного форуму в Давосі два роки тому.

Погодьтеся, якоюсь сумною виглядає перспектива щодо питання спроможностей людини в суперечці з роботами. Особливо це осоружно для театральної спільноти, яка звикла в усьому проводити паралелі зі своїм улюбленим мистецтвом, яке ще називають мистецтвом із людською температурою тіла. Адже сценічну магію не замінять ніякі машини.

До цього людство тисячоліттями супроводжувало міфи, які відтепер витіснятимуть роботи. А можливо, й ні, і якщо все ж найближчим часом таки виникне потреба в нових міфотворцях? Таких, скажімо, яким у свій час у неоднорідній Італії став Данте. Саме після появи Данте Аліг'єрі роз'єднана, розчленована Італія стала однорідною: «Італія породила Данте – Італія може говорити!»

Україна, звісно, серед попередників має цілу плеяду великих творців свого вже майже уніфікованого міфу (Т.Шевченко, І.Франко, Л.Українка тощо), але на порозі Великого Відродження країна має потребу й у своєму новому Данте. Безумовно, адже їй зараз так багато всього потрібно буде сказати! Особливо про ті духовні надбання, які тисячоліттями передавалися через код ДНК нації, однак – з низки причин – для широкого загалу нині є фактично утаємниченими знаннями.

І, безперечно, говоримо ще й про знаки й символи! Адже ще Конфуцій застерігав, що знаки й символи правлять людством, а не слово й закон. Тому, безумовно, нам потрібно підтримувати свої автентичні символи, які допоможуть відновити таїни буття прадавніх предків. Адже все у цьому світі взаємопов'язано і переходить з однієї форми до іншої. Скажімо, вважається, риби були першими живими істотами на Землі, що мали мозок. Може, саме тому ранні християни вибрали своїм символом ніби звичайну рибу. Це вже значно пізніше з'являлися образи (ікони на покуті) в людській подобі, а першою все ж була жителька водойм. Саме так, як для ордену піфагорійців головним символом був дельфін. Це ми вже зараз знаємо про унікальні можливості цієї тварини, а декілька тисяч років тому піфагорійці з їхніми майже втраченими знаннями були першими. І вже пізніше

символ риби – ніби розширюючи межі свого вчення – стає правонаступником після символу дельфіна.

Один із найпотужніших українських символів – Тризуб! Завдяки хисту вибраних достойників – його повернули фактично із забуття (одним із нових його хрещених батьків став тогочасний лідер демократичних сил Лесь Танюк). І знову гортаємо поезію вже згадуваної Оксани Лятуринської. Вірш «На варті»:

Не знаєш гасла – боронись!

Освячений тримаю спис.

Я попів бороню батьків,

Героїв славу, честь борців.

Зухвальче, чолом, оком ниць!

Тут недоторканість гробниць,

Багаття і священний дуб –

І Володимирів Тризуб! (Лятуринська, 2002, як цитується у Ференцевич-Волицька, 2002, с.165).

Маємо пам'ятати – сили духовного світу із закодованими символами і є корінням нашої земної реальності. У цьому сенсі знову хочеться навести головні принципи вчення витонченого Конфуція: «людині необхідні – глибока повага до минулого, культ предків, ритуал»; «проголошення людинолюбства вищим принципом людських стосунків, а сім'ю – мінімоделлю суспільства». І не забувати, що сім'я – це модель яка забезпечує гармонійне перетікання минулого в майбутнє. А інколи й дякувати за дарунки попередників, як це робив Г.Сковорода: «Подяка всеблагову Богові, що потрібне зробив нетяжким, а тяжке – непотрібним» (Драч, Кримський, Попович, 1984, с. 176).

Новітня Україна існує три десятиліття. Втрач чимало – констатуємо різке скорочення чисельності населення, тотальне знищення довкілля й виснаження природних ресурсів, відсутність національної ідеології, анексію територій та семирічну війну з РФ на Донбасі. Проте є один великий плюс – мрії ще Є! Тож шанси на рятунок і Відродження залишаються.

Чи мусять сучасні драматурги офірувати свій таланти на вирішення зазначених питань? Як зазначав у своїй роботі один із колишніх очільників Міністерства культури Ю.Богущий – «культура не може бути керованою». І саме тому, що не може залишатися осторонь сучасного життя. Тому сподіваємося на нові відкриття.

Творчі процеси очікують на свої вибухи. Проте дуже хочеться, аби отримували визнання й ті драматурги, яких не можна ані наслідувати, ані

переплутати з іншими. Хочеться, аби ми безпомилково знаходили їх за стилем, за першим розчерком пера. «Стиль, – писав Є.Маланюк, – це суверенність в опануванні творива. Це подих Творця-Бога над річчю, створеною людиною» (Маланюк, 2002, як цитується у Ференцевич-Волицька, 2002, с. 167). До таких сучасних авторів зараховуємо Я.Верещака, Н.Ворожбит, О.Гавроша, Н.Неждану, О.Танюк, Д.Тернового тощо. По-різному вони відбуваються в цьогочасному неоднозначному театральному процесі й неоднаково сприймаються режисерами та критиками. Проте, найголовніше, вони впізнавані та – на відміну від інших – справді неповторні. Адже ми вже змінилися...

Залишилося тепер змінити світ... Як писав Андрій Платонов: «Доки жива людина – є у неї надія зробити все, зробити неможливе. Тому – прожити, витерпіти, утриматися на цій зірці – значить обнадіяти Всесвіт, що він колись буде врятований. Всесвіт саме є тому, що його ще ніхто не врятував» (Платонов, 1931, с.17).

Отже, людина й діє відповідно: вона навколишню реальність перетворює на те, чим, власне, є сама. На думку приходить один із знакових творів Германа Гессе «Мандрівка в ранкову країну». Головний герой згадує давню розмову про те, що творіння поета, загалом, мають у собі більше життя й реальності, ніж їхні творці. Один із героїв повісті говорить: «Сідхартха колись сказав, що слова заподіюють таємному змістові шкоду, усе висловлене негайно стає дещо іншим, дещо спотвореним, дещо дурнувтим – що ж, і це не зле, і з цим я в душі погоджуюся: так і треба, щоб те, що для одного – безцінна мудрість, для іншого звучало як безглуздя» (Гессе, 1992, с.43).

Залишилося визначити, що ж таке для нас теперішніх мудрість? Як казав вже згадуваний академік Сергій Кримський: «Мудрість – це розум, настояний на совісті». Розуміння цьогочасної кризової ситуації вже прийшло, питання тільки – чи ми скористаємося ще одним шансом спробувати повернутися до Природи. Чи зрозуміємо, що людству вже конче необхідна нова філософія життя, висока екологічна культура й свідомість. Чи зважимося на те, аби у процесі формування екологічної свідомості й культури усвідомлювати себе частиною Природи...

Напевно, найперше маємо переглянути до неї своє ставлення. Скажімо, за Кастанедою – Земля – величезна жива сутність, що підпадає під ті ж енергетичні закони, що й люди. До речі, ще не так давно алхімія була однією з найпрестижніших і найшановніших наук. Яка ж принципова різни-

ця між нинішньою хімією та середньовічною алхімією? З погляду алхімії будь-яку речовину в природному стані вважали живою, тоді як для сучасних хіміків – це лише елементи упорядкованої таблиці Менделєєва. Однак у нашому прагматичному світі пошуки констант рівноваги тривають, як і продовжуються звернення до нових ідей у сучасній драмі. Фрагмент п'єси «Діди Хрещатой долини» (відзнака конкурсу «Коронація слова»):

«Зал засідань представницького наукового закладу. За круглим столом декілька шановних сивочолих мужів науки слухають свого колегу.

Доповідач. Як ви знаєте, шановні колеги, раніше вважалося, що втручання в одну з чотирьох сфер нашої планети ніяк не впливає на структуру іншої. Сьогодні ця думка кардинально змінилася. Земля тепер вбачається як один живий організм, який в усіх своїх ланках чуттєво реагує на будь-яке порушення однієї з них.

Перший науковець. Тобто, якщо люди вибирають із земної кори залізну руду, вугілля, нафту, газ та інші корисні копалини – це руйнує структуру всієї планети?!

Доповідач. Саме так. Усе взаємопов'язано.

Другий науковець. Про те, що процеси в атмосфері, геосфері та гідро-сфері не тільки взаємопов'язані між собою, а й навіть є єдиним живим організмом, першим у середині минулого століття сказав англієць Джон Левлок.

Доповідач. Теорія Левлока базується на ідеях Вернадського, який стверджував, що під час розвитку людської цивілізації біосфера неминуче перетвориться в ноосферу, тобто у сферу, де розум природи гармонійно поєднається з розумом людини.

Третій науковець. Шановні, про що ви говорите! Сучасна цивілізація живе за принципами хижацької моралі «суспільства тотального споживання». Тобто споживання, споживання й ще раз споживання...

Перший (жартома). Як казали наші далекі предки: як не з'їм, то хоча б понадкушую.

Доповідач. Саме наші далекі предки так ніколи й не робили. Вони дбайливо ставилися до всього довкілля. Однак мусимо визнати: на ідеї безупинного споживання нині базується життєдайність усїєї світової капіталістичної системи.

Третій. І саме тому суперечності в системі «людина – суспільство – природа» мають планетарний характер.

Доповідач. Адекватна реакція природи на протиприродну діяльність людини – це питання часу. Але скільки б часу для відносно спокійного життя нам ще не залишалось – десять, двадцять чи п'ятдесят років, – науковці більше не хочуть бути пасивними спостерігачами всіх цих негарздів. Нині життєво необхідно, аби екологія із біологічної науки перетворилася у «велику» екологію, або мегаекологію і ввібрала в себе практично всі супутні науки. Аби вона стала новим головним розділом Знань» (цитують-ся з рукопису автора).

А можливо, за цими всіма планетарними експериментами стоїть при-скорена мобілізація минулого для такого собі рішучого кидка в майбутнє, за яким стоїть щось значно Вище!? Хтозна! У цьому сенсі був би дореч-ним один із епізодів в житті Карла Густава Юнга. Незадовго до завершення його земного буття вченого знімали для кінофільму. Під час зйомок його запитали: чи вірить він у Бога. 83-річний Юнг, попахуючи люлькою, пере-питав: «Чи вірю я в Бога? Вірю – слово, яке ми вживаємо, коли вважаємо, що щось справді існує, але ми не маємо на це доказів. Ні, я не вірю в Бога, Я ЗНАЮ, що Бог є!» (Юнг, 2002, як цитується в Янг, 2002, с. 214).

Висновок. Можливо, хтось і зауважить, що не варто зводити до купи з усіма порівняльними характеристиками сучасну «алхімію» і високу філо-софію. Проте неодноразово представники таких різних, подеколи занадто далеких сфер знання, – сходилися на твердженні про єдність і єдиність за-конів Природи, про її цілісну суб'єктність, яку має заново розчутити сучасна культура й сучасна цивілізація.

Людству потрібна нова філософія життя, висока екологічна культура й просвітлена свідомість. Навіть такий новий термін з'явився – естетотерапія (фундамент екологічної безпеки). Тож перезавантаження в розумінні всього сущого вже відбуваються. Як підуть далі процеси? Сподіваємося, що через два-три роки матимемо відповідь. А найкращим індикатором усіх прогностичних процесів стане театр, театр – який таким був до цього впродовж три-валого часу, і вже просто не має права ігнорувати сучасну драматургію в на-шій країні в найближчому майбутньому. А якщо все ж таки все залишиться так, як і нині? Нерухомих станів, звісно, не буває, але якщо так і станеться – то тоді це вже зовсім інша історія. Адже ми пам'ятаємо: *«XXI століття прирікає нас на життя з «небезпечними знаннями». І тому йому судилося або стати століттям моральності, або взагалі останнім століттям в історії людства»* (Миколайчук, 2012, с.18).

Список посилань

- Гессе, Г. (1992). *Мандрівка в ранкову країну*. Київ: Молодь.
- Драч, І., Кримський, С., Попович, М. (1984). *Григорій Сковорода*. Київ: Молодь.
- Миколайчук, О. (2012). *Греблі Дніпра або Сучасна історія про життя диваків, загадкове зникнення древніх киммерійців та забуту відмінність слонів від людей: Драма на 2 дії*. Відновлено з <http://kurbas.org.ua/dramlab/mykolaychuk/hrebli.pdf>
- Платонов, А. (1906). *Записка*. Відновлено з <http://platonov.mkovrov.ru/note.html>
- Покровський, М. (2002). Америка втрачена і знайдена. *Альманах Українського Народного Союзу*, 189-197.
- Сковорода, Г. (1988). *Сад божественных пісней: вірші, байки, діалоги, притчі*. Київ: Дніпро.
- Торо, Г. (1986). Уолден, или жизнь в лесу. В Эмерсон, Р., Торо, Г. *Эссе. Уолден, или жизнь в лесу*. (344-361). Москва: Художественная литература.
- Троцька, О. (2010). Етичне виховання учнівської молоді на засадах екоетики: методичний аспект. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 1, 82-88. Відновлено з <https://cyberleninka.ru/article/n/etichne-vihovannya-uchnivskoyi-molodi-na-zasadah-ekoetiki-metodichnyi-aspekt>
- Ференцевич-Волицька, Х. (2002). Зацвітає квітка зрідка. *Альманах Українського Народного Союзу*, 161-169.
- Эмерсон, Р. (1986). Природа. В Эмерсон, Р., Торо, Г. *Эссе. Уолден, или жизнь в лесу*. (23-66). Москва: Художественная литература.
- Янг, Ю. (2002). Життя тяжке. *Альманах Українського Народного Союзу*, 211-216.

References (translated and transliterated)

- Drach, I., Krymskyi, S., Popovych, M. (1984). *Hryhorii Skovoroda*. [Hryhorii Skovoroda]. Kyiv: Molod [in Ukrainian].
- Emerson, R. (1986). Priroda. [The Nature]. In Emerson, R., Toro, G. *Esse. Uolden, ili zhizn v lesu*. [In Emerson, R., Thoreau, G. *Essays. Walden, or life in the woods*]. (23-66). Moskva: Khudozhestvennaia lyteratura [in Russian].
- Ferentsevych-Volytska, Kh. (2002). Zatsvitaie kvitka zridka. [The flower blooms occasionally]. *Almanakh Ukrainskoho Narodnoho Soiuzu*. [Almanac of the Ukrainian People's Union], 161-169 [in Ukrainian].
- Hesse, H. (1992). *Mandrivka v rankovu krainu*. [Journey to the morning country]. Kyiv: Molod [in Ukrainian].
- Mykolaichuk, O. (2012). *Hrebli Dnipra abo Suchasna istoriia pro zhyttia dyvakiv, zahadkove znyknennia drevnikh kimmeriitsiv ta zabutu vidminnist sloniv vid liudei: Drama na 2 dii*. [Dnieper Dams or Modern story about the life of eccentrics, the mysterious disappearance of the

ancient Cimmerians and the forgotten difference between elephants and humans: Drama in 2 acts. Retrieved from <http://kurbas.org.ua/dramlab/mykolaychuk/hrebli.pdf> [in Ukrainian] (access September 15, 2020).

Platonov, A. (1906). *Zapyska. [The Note]*. Retrieved from <http://platonov.mkovrov.ru/note.html> [in Russian] (access September 16, 2020).

Pokrovskiy, M. (2002). *Ameryka vtrachena i znaidena. [America is lost and found]. Almanakh Ukrainskoho Narodnoho Soiuzu. [Almanac of the Ukrainian People's Union]*, 189-197 [in Ukrainian].

Skovoroda, H. (1988). *Sad bozhestvennykh pisnei: virshi, baiky, dialohy, prytychi. [The Garden of divine songs: poems, fables, dialogues, parables]*. Kyiv: Dnipro [in Ukrainian].

Toro, G. (1986). *Uolden, ili zhizn v lesu. [Walden, or life in the woods]*. In Emerson, R., Toro, G. *Esse. Uolden, ili zhizn v lesu. [In Emerson, R., Thoreau, G. Essays. Walden, or life in the woods]*. (344-361). Moskva: Khudozhestvennaya literatura [in Russian].

Trotska, O. (2010). *Etychne vykhovannia uchnivskoi molodi na zasadakh ekoetyky: metodychnyi aspekt. [Ethical education of student youth on the basis of ecoethics: methodological aspect]*. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Pedahohika. [Scientific notes of Ternopil National Pedagogical University. Series: Pedagogy]*. 1, 82-88. Retrieved from <https://cyberleninka.ru/article/n/etichne-vihovannya-uchnivskoyi-molodi-na-zasadah-ekoetiki-metodychniy-aspekt> [in Ukrainian] (access September 15, 2020).

Yanh, Yu. (2002). *Zhyttia tiazhke. [The Life is hard]*. *Almanakh Ukrainskoho Narodnoho Soiuzu. [Almanac of the Ukrainian People's Union]*, 211-216 [in Ukrainian].

ECO THEATER IN THE PROJECTION OF TRANSFORMATION OF PUBLIC CONSCIOUSNESS AND CREATION OF NEW MODELS OF THE WORLD

Oleg Mykolaychuk,

*Scientific Secretary of the Scientific Department
The Les' Kurbas National Centre for Theatre Arts,
Kyiv, Ukraine*

The **purpose** of this work is to consider the possibility of creating a new repertoire policy with elements of Eco-Theater and, in the projection of recent world events, the inevitable appeal of domestic drama to environmental issues.

The **research methodology** of the issue is based on explorations in the field of historical literary and world ecological processes, as well as art and cultural analysis.

The **scientific novelty** of this work lies in the consideration of modern Ukrainian drama in the context of world problems of mankind in the field of environment.

Topicality of the issue is based on the fact that this year's planetary epidemiological situation has made a pause in the measured and at the same time crazy civilizational progress of mankind. There is a chance to think again about the correctness and prospects of the chosen path. Theater, and especially modern drama, has always had inherent prognostic functions, which is incredibly important for understanding the inevitable world processes. Eco Theater or just a theater with an understanding of the current environmental situation, must declare itself soon. The article outlines the preconditions for the emergence of ecological theater and the possible consequences of creating new models of the world.

Conclusions: The vast majority of Ukrainian theaters have a purely entertaining repertoire: tabloid foreign comedies, domestic classics, world-famous brands. If Ukrainian modern drama is represented somewhere, it is mostly on a small stage and even in isolated cases. Is there a way out of this stalemate and what can be the main driver of positive change? Probably the first is a time in its literal sense, which, according to scientists, is now rapidly accelerating in all aspects of life: and if in antiquity the course of history stretching for thousands of years, in the early Middle Ages – for centuries, in modern times – for decades, then in post-modern can be equal to two-three-year periods. This year has already become special for all the world's markers, so if we take it as a starting point, we can hope for fundamental changes in a few years. Also, the prerequisites laid down in drama workshops for this already exist. Otherwise, as modern processes continue to be ignored, theaters will increasingly become museums of a bygone era.

Keywords: modern Ukrainian drama, eco-theater, aesthetic therapy, planetary natural processes, the transformation of public consciousness, prognostic artistic means.

Стаття надійшла до редакції 15.11.2020.